

учителями и учащимися. Один опрос в Шанхае показал, что абсолютное большинство учителей считают себя ответственными, но в то же время доля учителей, которые любят свою профессию, не очень оптимальна.

Известно, что педагог – это профессия, которая относится к типу «человек-человек», она требует чувств и эмоций. Воспитание через любовь – основной тезис В.А. Сухомлинского. «Что самое главное было в моей жизни? Без раздумий отвечаю: любовь к детям» – это главный ответ В.А. Сухомлинского на поставленный себе же вопрос. И этот вопрос, и ответ на него заставляют учителей и студентов задумываться о смысле и значении своей профессии.

Выводы. Ответы на многие острые вопросы учителя могут найти в наследии В.А. Сухомлинского. Именно поэтому среди всех научных статей и дипломных работ, посвященных идеям В.А. Сухомлинского, темы педагогического образования и профессионального развития учителей

занимают значительное место.

Недаром наши учителя говорят: «Сто раз читаю книги В.А. Сухомлинского, каждый раз вижу и нахожу новое».

ЛИТЕРАТУРА:

1. Сяо Су. Распространение и влияние педагогических идей В.А. Сухомлинского в Китае / Су Сяо [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // library.udpo.org.ua/library_files/istoruk_ped_almanax/2009/2009_1_7.pdf.
2. Сяо Су. Идеи Сухомлинского об управлении школой и качестве преподавателя / Су Сяо // Исследов. ср. педагогики. – 1998. – № 6. – С. 14–16 (на кит. яз.).
3. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://data.worldbank.org.cn/indicator>.
4. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://data.sats.gov.cn/easyquery.htm?cn=CO1>.
5. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://data.worldbank.org.cn/indicatorhttp://data.worldbank.org.cn/indicatorHDI> – Human Development index, <http://hdr.undp.org/en/data>.

УДК 373.1

СУЧАСНІ НАПРЯМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Чижик Т.Г., аспірант
кафедри педагогіки, менеджменту освіти й інноваційної діяльності
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

У статті здійснено аналіз спортивної науки загалом, а також прослідковано розвиток наукових досліджень у галузі фізичної культури і спорту за кордоном і в Україні. Висвітлено пріоритетні напрями сучасної спортивної науки та її найбільш актуальні підрозділи. Розглянуто можливості використання комп'ютерних та інноваційних технологій у галузі масового фізичного виховання і спорту.

Ключові слова: *фізична культура, спорт, інноваційні технології, фізична підготовка, спортивна наука.*

В статье осуществлен анализ спортивной науки в целом, а также показано развитие научных исследований в области физической культуры и спорта за рубежом и в Украине. Освещены приоритетные направления современной спортивной науки и ее наиболее актуальные подразделения. Рассмотрены возможности использования компьютерных и инновационных технологий в области массового физического воспитания и спорта.

Ключевые слова: *физическая культура, спорт, инновационные технологии, физическая подготовка, спортивная наука.*

Chyzyk T.G. CONTEMPORARY TRENDS RESEARCH IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

This article presents the analysis of sports science in general, and also shows the development of scientific research in physical culture and sports abroad and in Ukraine. When covering the priority areas of modern sports science and its most relevant divisions. The possibilities of the use of computer and technology innovation in of mass physical education and sport.

Key words: *physical culture, sports, innovative technologies, physical training and sports science.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства фізична культура і спорт стали однією з

найбільших сфер людської діяльності. У зв'язку з цим велике значення мають наукові дослідження, що проводяться як у

масштабі галузі фізичної культури і спорту, так і в суміжних галузях наукового знання: біології, медицини, психології, педагогіки, соціології, культурології тощо.

Мета статті – проаналізувати спортивну науку загалом, а також прослідкувати розвиток наукових досліджень у галузі фізичної культури і спорту за кордоном і в Україні; висвітлити пріоритетні напрями сучасної спортивної науки та її найбільш актуальні підрозділи; розглянути можливості використання комп'ютерних та інноваційних технологій у галузі масового фізичного виховання і спорту.

Виклад основного матеріалу. У радянський період (1950–1980 рр.) спортивна наука характеризувалася інтенсивним розвитком. У спорті вищих досягнень це підтверджувалося видатними успіхами наших спортсменів практично на всіх Олімпійських іграх і Чемпіонатах світу. У масовій фізичній культурі існувала науково обґрунтована програмно-нормативна база. До розробок зведених п'ятирічних планів НДР із проблем фізичної культури і спорту були задіяні підрозділи Академії наук, Академії медичних наук, Академії педагогічних наук, галузеві інститути й лабораторії суміжних напрямів науки. Була забезпечена комплексність і фундаментальність наукових розробок [4, с. 5].

За всіма науковими напрямами регулярно проводилися загальносоюзні науково-методичні конференції, симпозіуми, з'їзди. Загальна кількість фахівців, задіяних у наукових розробках у сфері фізичної культури і спорту, значно перевершувала зарубіжні показники. До 1980-х рр. апаратне забезпечення наукових досліджень наближалось до кращих зарубіжних аналогів, а в низці випадків і випереджало їх за темпами освоєння інноваційних досліджень і тренувальних технологій. Систематично випускалися збірники праць провідних вітчизняних учених.

Останніми роками ситуація різко змінилася. Значно скоротилася кількість наукових кадрів. Апаратне забезпечення наукових досліджень у більшості випадків застаріло. Вітчизняні вчені вкрай рідко беруть участь у світових наукових форумах у галузі фізичної культури і спорту. Скоротилася кількість спеціалізованих наукових центрів, оснащених сучасним обладнанням. Водночас у багатьох зарубіжних країнах істотно підвищився інтерес держави, бізнесу, релігійних і громадських структур до фізичної культури.

Сучасні наукові дослідження в галузі фізичної культури і спорту за кордоном ґрунтуються на широкому використанні інно-

ваційних досягнень у розвитку фізіології, біології, біохімії, генетики, фармакології, психології, інформатики та багатьох інших наукових напрямів. Широко застосовуються наукомісткі апаратні й високоефективні комп'ютерні та інформаційні технології. Фінансування науки в багатьох країнах здійснюється в обсягах, що в багато разів переважають наші. У світовій науці більший акцент робиться на використанні знань і методології природничо-наукових дисциплін: біомеханіки, фізіології, генетики тощо.

Результати багатьох зарубіжних спортсменів дають змогу зробити висновок про істотні переваги науково-методичного забезпечення процесу їх підготовки. Обстеження населення та рекомендації щодо корекції спрямованості фізичної підготовки різних верств населення проводяться в багатьох країнах із застосуванням найсучасніших апаратних методик і наукових розробок [3, с. 9].

Є нагальна потреба розвивати всі основні напрями нашої науки: дослідження в галузі кінезіології фізичного виховання і спорту, вікової кінезіології, психології та педагогіки, біомеханіки, біохімії, генетики та імунології, інформаційних технологій; розробити системну класифікацію педагогічних помилок і їхніх наслідків для результативності фізичного виховання і спорту, позатренувальних технологій тощо. При цьому особливу увагу варто звернути на розробку найбільш перспективних інноваційних технологій у галузі масового фізичного виховання і спорту [8].

Анкетування, опитування провідних фахівців у нашій країні й за кордоном, а також теоретико-методологічні дослідження проблеми стратегії розвитку фізичного виховання і спорту надали можливість виявити низку пріоритетних напрямів сучасної спортивної науки:

1. Обґрунтування критичної необхідності активізації діяльності суспільства в освоєнні цінностей фізичної і спортивної культури як найважливішого напрямку консолідації суспільства.

2. Науково-методичне забезпечення процесів модернізації змісту й організації масового фізичного виховання дітей різного віку в загальноосвітніх установах.

3. Науково-технологічне обґрунтування інноваційних перетворень у системі підготовки спортсменів високого класу та спортивного резерву.

4. Наукове обґрунтування пріоритетних напрямів удосконалення механізмів організаційного, правового, ресурсного й інформаційного забезпечення сфери фізичної культури і спорту, а також правової, фінан-

сової та організаційної підтримки інноваційних перетворень у просторах масового фізичного виховання і спортивної культури населення країни.

5. Теоретико-технологічне обґрунтування цілей і напрямів модернізації інфраструктури фізичного виховання, масової фізичної культури і спорту вищих досягнень.

6. Розробка високих технологій медико-біологічного і психологічного забезпечення навчально-тренувального процесу в системах спортивної підготовки й фізичного виховання.

7. Теоретичні та методичні основи модернізації системи спеціальної освіти, підвищення кваліфікації кадрів з урахуванням перспективних тенденцій розвитку наукомістких технологій фізичного виховання і спортивної підготовки [1; 2; 3].

У кожному із зазначених пріоритетних напрямів розвитку спортивної науки можна виділити найбільш актуальні підрозділи.

Обґрунтування критичної необхідності активізації діяльності суспільства в освоєнні цінностей фізичної і спортивної культури як найважливішого напрямку консолідації суспільства:

1. Соціально-психологічне обґрунтування шляхів формування нової політичної й культурної спрямованості суспільства і насамперед його керівних державних, партійних і економічних структур.

2. Зміст, методика й організація фізичного виховання та оздоровлення різних соціальних груп населення.

3. Психолого-педагогічні й медико-біологічні детермінанти істотного підвищення ефективності профілактики правопорушень і наркоманії засобами фізичної культури і спорту.

4. Мобілізація ціннісного потенціалу фізичного виховання і спорту для соціальної адаптації, корекції фізичного стану, активізації роботи з оздоровлення та реабілітації осіб із обмеженими можливостями, удосконалення програм і підвищення ефективності реабілітаційних заходів.

5. Дослідження ролі спортсмена в суспільстві й потенціальних загроз (допінг, залежність від спонсорів, щільність змагального календаря, професійна патологія тощо).

6. Наукове обґрунтування перспективних напрямів розвитку олімпійського руху та Олімпійських ігор, міжнародних спортивних рухів і змагань для дітей, підлітків і молоді.

7. Розробка теорії й методики оздоровчого тренування працездатного та непрацездатного дорослого населення.

Науково-методичне забезпечення процесів модернізації змісту й організації ма-

сового фізичного виховання дітей різного віку в загальноосвітніх установах:

1. Виявлення та розвиток спортивних талантів.

2. Розробка критеріїв спортивного відбору і створення регіональних центрів визначення спортивної обдарованості.

3. Обґрунтування соціально-економічних умов залучення дітей до спорту.

4. Розробка системи спортивної підготовки дітей-інвалідів.

5. Розробка змісту фізичного виховання дітей дошкільного віку з використанням можливостей різних видів спорту й загальноорозвивальної фізичної активності.

6. Обґрунтування змісту й форм фізичного виховання школярів в урочний і позаурочний час.

7. Розробка методології оцінювання біологічної зрілості для уточнення змісту фізичного виховання і спортивної підготовки різних типологічних груп юних спортсменів.

8. Розробка технологій фізичного виховання, спрямованих на формування та збереження здоров'я підлітків.

9. Розробка національної системи диспансеризації дітей, підлітків і молоді і моніторингу стану їхнього здоров'я й фізичної підготовленості [10].

Науково-технологічне обґрунтування інноваційних перетворень у системі підготовки спортсменів високого класу та спортивного резерву:

1. Удосконалення методів прогнозування спортивних досягнень.

2. Обґрунтування методології розробки модельних характеристик змагальної діяльності й спеціальної підготовленості на всіх етапах спортивного вдосконалення.

3. Розробка організаційно-методичних основ оптимізації процесу підготовки спортивних резервів.

4. Розробка технології моделювання параметрів тренувального процесу на етапах різної тривалості для окремих спортсменів і команд.

5. Розвиток природних і штучних екосистем у практиці підготовки спортсменів.

6. Розробка технологій безперервного моніторингу стану спортсмена в процесі тренування.

7. Розробка методів експрес-діагностики стану спортсменів різного віку та кваліфікації.

8. Створення інформаційних баз даних контролю стану спортсменів і методології прогнозування динаміки їх підготовленості.

9. Обґрунтування методології та педагогічної технології вузькоспеціалізованих (точкових) тренувальних дій.

10. Розробка класифікації нейрофізіологічних, психомоторних і кінезіологічних за-

собів і методів формування й удосконалення рухових дій спортсменів.

11. Розробка та впровадження кібертехнологій управління тренувальним процесом.

12. Дослідження соціально-психологічних детермінант взаємодій особистості й колективу в спорті.

13. Розробка методології ранньої діагностики стресових і соматичних патологій під час напруженої м'язової діяльності й імунологічної корекції контурів адаптації до різних стрес-факторів процесу тренування.

14. Розробка та реалізація проєктів створення сучасної інфраструктури спорту вищих досягнень і його резервів.

15. Розробка й упровадження технічних засобів забезпечення ефективності тренувального процесу.

16. Розробка інноваційних технологій збереження спортивного довголіття, що включають імунопрофілактику, корекцію функціонального стану, лікування та реабілітацію.

17. Розробка методології оцінювання й оптимізації психофізіологічного стану особистості спортсменів високої кваліфікації в процесі тренувальної та змагальної діяльності [7, с. 10].

Наукове обґрунтування пріоритетних напрямів удосконалення механізмів організаційного, правового, ресурсного та інформаційного забезпечення сфери фізичної культури і спорту, а також правової, фінансової й організаційної підтримки інноваційних перетворень у просторах масового фізичного виховання і спортивно-культури населення країни:

1. Методологія оптимізації системи організації та управління розвитком фізичної культури і спорту (безпаперові технології, оптимізація документообігу, відсутність бюрократії).

2. Розробка алгоритмів прогнозування і планування розвитку фізичної культури і спорту в країні на основі сучасних статистичних технологій обліку та оцінювання показників розвитку галузі.

3. Економічне і правове обґрунтування заходів щодо підтримки й розвитку фізичної культури і спорту в сучасному суспільстві.

4. Розробка технологій інформаційного забезпечення розвитку галузі «фізична культура і спорт» із використанням засобів масової інформації та Інтернет-технологій [6].

Теоретико-технологічне обґрунтування цілей і напрямів модернізації інфраструктури фізичного виховання, масової фізичної культури і спорту вищих досягнень:

1. Розробка принципово нових тренувальних засобів для загальнофізичної та спеціальної підготовки юних спортсменів.

2. Розробка перспективних моделей тренувальних засобів психофізичного сполучення, що дають змогу проводити тренування й навчання в умовах ігрової ситуації.

3. Підготовка технічних завдань на проєктування нових спортивних споруд для масового фізичного виховання та підготовки спортсменів із широкими можливостями використання наукомістких технологій.

4. Розробка приладів для тестування й апаратури для контролю функціонального стану і техніки спортсменів різного віку та кваліфікації.

5. Обґрунтування номенклатури спортивного обладнання і тренувальних засобів для оснащення спортивних споруд нового типу міських і сільських освітніх установ.

6. Розробка методик і методів контролю й інструментарію для забезпечення безпеки експлуатації спортивного устаткування і тренувальних засобів, що застосовуються в навчальних закладах і фізкультурно-оздоровчих центрах.

Розробка високих технологій медико-біологічного та психологічного забезпечення навчально-тренувального процесу в системах спортивної підготовки й фізичного виховання:

1. Розробка сучасної методології психофізіологічного контролю спортсменів з метою виявлення передпатологічних станів.

2. Розробка нетрадиційних технологій підвищення спеціальної працездатності із застосуванням ергогенних та інших, свідомо легітимних, засобів підвищення біоенергетичного потенціалу.

3. Обґрунтування технології адаптації сучасних методів терапії й хірургічних маніпуляцій у профілактиці травматизму та відновлювальних процедурах у спорті вищих досягнень.

4. Розробка проблеми епідеміології, профілактики й терапії патологічних і передпатологічних станів спортсменів.

5. Розробка особливостей нейроендокринної перебудови організму спортсменів різної спеціалізації до граничних фізичних і психоемоційних навантажень.

6. Дослідження особливостей адаптації кісткової системи організму спортсменів різної спеціалізації.

7. Морфобіохімічні дослідження скелетних м'язів спортсменів.

8. Оцінювання взаємозв'язку та взаємозалежності стану здоров'я й рівня функціональної підготовленості.

9. Оцінювання ефективності медико-біологічних і функціональних параметрів відновлювальних засобів.

Теоретичні й методичні основи модернізації спеціальної освіти, підвищення кваліфікації кадрів з урахуванням перспективних

тенденцій розвитку наукомістких технологій фізичного виховання і спортивної підготовки:

1. Комп'ютеризація теоретичного і практичного навчання у сфері фізичного виховання і спорту.

2. Обґрунтування змісту й форм додаткової професійної освіти у сфері фізичної культури і спорту.

3. Розробка інноваційних програм підвищення кваліфікації тренерів та інших фахівців, що працюють із контингентами різної спрямованості спортивної підготовки.

Підсумовуючи вищезазначене, ми можемо зробити такі висновки. На сучасному етапі розвитку українського суспільства найбільшою сферою людської діяльності є фізична культура і спорт. На сьогодні виділено основні пріоритетні напрями розвитку наукових досліджень, які ґрунтуються на створенні сучасної науково-методичної й теоретичної бази в галузі фізичної культури і спорту з використанням знань і методології із таких сфер: біомеханіка, фізіологія, генетика, біохімія, імунологія, кінезіологія, психологія, педагогіка, інформаційні та комп'ютерні технології тощо. Актуальними завданнями зазначених пріоритетних напрямів є активізація діяльності суспільства в освоєнні цінностей фізичної і спортивної культури; модернізація змісту й організація масового фізичного виховання дітей різного віку в загальноосвітніх установах; інноваційні перетворення в системі підготовки спортсменів високого класу і спортивного резерву; модернізація інфраструктури фізичного виховання; медико-біологічне та психологічне забезпечення навчально-тренувального процесу; підвищення кваліфікації кадрів з урахуванням перспективних тенденцій розвитку наукомістких технологій фізичного виховання і спортивної підготовки.

Реалізація перелічених наукових досліджень дасть змогу створити якісно нову галузь фізкультури і спорту вищих досягнень, яка надасть вітчизняним спортсменам можливість посісти гідне місце на світовій спортивній арені, а вчителям на високому рівні проводити фізичне виховання та оздоровлення учнів різного віку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адаменко О.В. Українська педагогічна наука в другій половині ХХ століття : [монографія] / О.В. Адаменко. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 704 с.
2. Ареф'єв В.Г. Сучасні стандарти фізичного розвитку школярів : [посібник] / В.Г. Ареф'єв. – К. : Вежа, 1999. – 256 с.
3. Бальсевич В.К. Инфраструктура высокоэффективного физического воспитания в общеобразовательной школе: методология проектирования и эксплуатации / В.К. Бальсевич // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2003.
4. Вацеба О.М. Нариси з історії західноукраїнського спортивного руху / О.М. Вацеба. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1997. – 232 с.
5. Кулик В.В. Олімпійський у серцях вогонь. Історія виникнення та становлення НОК України / В.В. Кулик. – К. : МП Леся, 2007. – 308 с.
6. Николаев Ю.М. Теоретико-методологические основы физической культуры в преддверии XXI века / Ю.М. Николаев. – СПб., 1998. – 217 с.
7. Платонов В.Н. Современная спортивная тренировка / В.Н. Платонов. – К. : Здоровье, 1980. – 336 с.
8. Столяров В.И. Состояние и методологические основы разработки новой теории физического воспитания / В.И. Столяров. – Саратов : ООО Издательский центр «Наука», 2013. – 204 с.
9. Сутула В.А. Физкультурология (проблемы и перспективы развития) / В.А. Сутула. – Х. : Гелиос, 2004. – 176 с.
10. Теорія і методика фізичного виховання : у 2 т. / за ред. Т.Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2008. – Т. 1 : Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. – 2008. – 391 п.